

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	5
Z przedmowy Autora	7

Część I

PAŃSTWO W STAROŻYTNOSCI

1. Plan wykładu	11
Rozdział I. Despotie wschodnie	12
2. Rys historyczny	12
3. Źródła prawa w despotiach wschodnich. Kodeks Hammurabiego	13
4. Charakterystyka despotii wschodnich	14
Rozdział II. Starożytne państwa śródziemnomorskie	15
I. Rys historyczny	15
5. Wprowadzenie	15
II. Pogląd na rozwój Sparty	16
6. Stosunki gospodarcze i społeczne	16
7. Ustrój państwa	17
III. Pogląd na rozwój Aten	17
8. Stosunki gospodarcze i społeczne	17
9. Ustrój państwa	19
IV. Źródła prawa	20
10. Źródła prawa greckiego	20
V. Charakterystyka starożytnych państw śródziemnomorskich	21
11. Cechy wyróżniające	21
Rozdział III. Rzym w okresie cesarstwa	22
I. Pogląd na rozwój formy państwa i na rozwój terytorialny Rzymu	22
12. Rozwój formy państwa	22
13. Rozwój terytorialny państwa rzymskiego	24
II. Stosunki gospodarcze i społeczne	25

14. Podstawy gospodarcze	25
15. Ustrój społeczny	26
III. Ustrój państwa w okresie pryncypatu	28
16. Powstanie pryncypatu i jego struktura	28
17. Dalszy rozwój władzy cesarskiej i upadek znaczenia Senatu	30
IV. Ustrój państwa w okresie dominatu	31
18. Władza cesarska	31
19. Podziały imperium	32
20. Zarząd centralny państwa	32
21. Zarząd lokalny	33
22. Sądownictwo	34
23. Skarbowość	34
24. Wojskowość	35
25. Państwo a chrześcijaństwo	36
26. Początki organizacji kościelnej	37
V. Źródła prawa rzymskiego	37
27. Wprowadzenie	37
28. Laicyzacja prawa i jego racjonalizacja	38
29. Tendencje do upowszechnienia i jednolitości prawa (<i>ius gentium</i> a <i>ius civile</i>)	39
30. Rozwój rzeczowego zakresu prawa (<i>ius honorarium</i> a <i>ius civile</i>)	39
31. Źródła powstania prawa	40
32. Ustawy	41
33. Działalność prawotwórcza pretorów	41
34. Działalność prawotwórcza prawników rzymskich	41
35. Konstytucje cesarskie i kodyfikacje	42
Rozdział IV. Organizacje społeczne i polityczne ludów germańskich i słowiańskich	44
I. Ludy germańskie	44
36. Okres plemienny	44
37. Powstanie państw szczepowych	45
38. Główne państwa szczepowe	46
II. Ludy słowiańskie	48
39. Organizacje społeczne i polityczne	48
40. Charakterystyka państw szczepowych germańskich i słowiańskich	49
III. Problem wpływów państwa rzymskiego na rozwój państwa w średniowieczu	49
41. Istota zagadnienia	49

Część II

PAŃSTWO W EPOCE FEUDALIZMU

Rozdział V. Państwo frankońskie	53
I. Rys historyczny	53
42. Rozwój terytorialny	53
43. Okres panowania Merowingów	54
44. Okres panowania Karolingów	54
II. Ustrój gospodarczy i społeczny	55
45. Ogólne warunki gospodarcze	55
46. Rozwój wielkiej własności ziemskiej	56
47. Organizacja wielkiej własności	56
48. Immunitet. Powstanie władztwa gruntowego	57

49. Stosunki społeczne	58
50. Wasalstwo i beneficjum	59
III. Ustrój państwa	60
51. Charakter patrymonialny królestwa	60
52. Podziały państwa i następstwo tronu	61
53. Zakres władzy królewskiej	61
54. Godność cesarska	63
55. Organa centralne	64
56. Zarząd lokalny	64
57. Sądownictwo i proces	66
58. Wojskowość	69
59. Skarbowość	70
IV. Źródła prawa	70
60. Zasada osobowości prawa	70
61. Ustawodawstwo królewskie (kapitularze)	71
62. Dokumenty praktyki	71
63. Spisy prawa rzymskiego (<i>Leges Romanae Barbarorum</i>)	71
64. Spisy prawa germańskiego (<i>Leges Barbarorum</i>)	72
V. Charakterystyka państwa frankońskiego i jego znaczenie dla rozwoju państwa i prawa w Europie zachodniej	73
65. Istotne elementy problemu	73
66. Ogólne znaczenie historyczne państwa frankońskiego	73
Rozdział VI. Ogólne zagadnienia państwa feudalnego	75
67. Stosunek poddańczy	75
68. Feudalizm a ustrój lenny	76
69. Kontrakt lenny	76
70. Hierarchia lenna	79
71. Własność feudalna	81
72. Miasta	83
73. Stany społeczne	83
74. Przywileje i nierówność prawa	84
75. Ustrój monarchiczny	84
76. Formy państwa feudalnego	84
Rozdział VII. Francja w okresie rozdrobnienia feudalnego (X–XIII w.)	86
I. Rys historyczny	86
77. Objęcie tronu przez Kapetyngów	86
78. Geografia polityczna Francji	86
79. Rozrost domeny królewskiej	87
II. Stosunki gospodarcze i społeczne	88
80. Ogólny rozwój gospodarczy	88
81. Powstanie stanu szlacheckiego	88
82. Powstanie stanu duchownego	90
83. Powstanie miast	90
84. Trzy typy miast francuskich	91
85. Gildie i cechy	92
86. Powstanie stanu mieszczańskiego	93
87. Położenie ludności wiejskiej	94
88. Powstanie społeczeństwa stanowego	95
III. Ustrój państwa	95
89. Struktura terytorialna monarchii	95

90. Podstawy władzy królewskiej	96
91. Król – najwyższy zwierzchnik lenny	96
92. Król – strażnik pokoju. Zwalczanie wojen prywatnych	97
93. Król – najwyższy sędzia	98
94. Utrwalenie się dziedziczności tronu	99
95. Organa centralne	100
96. Zarząd lokalny	101
IV. Źródła prawa	103
97. Powstanie terytorialnego prawa zwyczajowego i jego rozdrobnienie	103
98. Podział Francji na kraje prawa zwyczajowego i kraje prawa pisanego	103
99. Spisy prawa zwyczajowego	104
100. Renesans nauki prawa rzymskiego	105
101. Powstanie i rozwój prawa kanonicznego	106
102. Nauczanie prawa na uniwersytetach	107
V. Charakterystyka okresu	107
103. Główne cechy wyróżniające	107
Rozdział VIII. Francja w okresie monarchii stanowej (XIV–XV w.)	109
I. Rys historyczny	109
104. Ramy terytorialne zjednoczonej monarchii	109
105. Główne wydarzenia historyczne	109
II. Stosunki gospodarcze i społeczne	110
106. Ogólny rozwój gospodarczy	110
107. Społeczeństwo stanowe	111
III. Ustrój państwa	112
108. Zmiana charakteru władzy królewskiej	112
109. Legiści	112
110. Następcstwo tronu	113
111. Zasada niepodzielności domeny. Apanaże	114
112. Stany Generalne	115
113. Stany Prowincjonalne	117
114. Parlament	117
115. Wojskowość i skarbowość	118
116. Zarząd lokalny	119
IV. Źródła prawa	120
117. Zjawiska najistotniejsze	120
V. Charakterystyka okresu	121
118. Główne cechy wyróżniające	121
Rozdział IX. Niemcy w okresie monarchii wczesnofeudalnej (X w. – połowa XIII w.)	122
I. Rys historyczny	122
119. Główne wydarzenia historyczne	122
120. Ramy terytorialne	123
II. Stosunki gospodarcze i społeczne	124
121. Ogólny rozwój gospodarczy	124
122. Powstanie stanu szlacheckiego	124
123. Książęta szczepowi i terytorialni	125
124. Ministeriałowie	126
125. Ludność wiejska	126
126. Powstanie miast i ich rozwój	127
127. Ustrój miast	128
128. Mieszczanstwo	129

129. Powstanie społeczeństwa stanowego	129
III. Ustrój państwa	129
130. Królestwo Niemieckie a cesarstwo	129
131. Władza królewska	131
132. Upadek księstw szczepowych. Początki księstw terytorialnych.	132
133. Następstwo tronu	133
134. Problem przymusu lennego	134
135. Stosunek państwa do Kościoła	134
136. Zarząd centralny państwa	135
137. Zarząd lokalny	136
IV. Źródła prawa	136
138. Ogólny rozwój prawa	136
139. Prawo ziemskie	137
140. Prawo miejskie	138
141. Prawo lenne, dworskie i górnicze	139
V. Charakterystyka okresu	139
142. Główne cechy wyróżniające	139
Rozdział X. Niemcy w okresie rozdrobnienia feudalnego i kształtowania się monarchii stanowych (od połowy XIII w. do końca XV w.)	141
I. Rys historyczny	141
143. Główne wydarzenia	141
144. Geografia polityczna	142
II. Stosunki gospodarcze i społeczne	143
145. Ogólny rozwój gospodarczy	143
146. Szlachta	144
147. Ludność wiejska	144
148. Miasta i mieszczaństwo	145
III. Ustrój państwa	146
A. Ustrój Rzeszy	146
149. Władza królewska	146
150. Następstwo tronu	147
151. Organa centralne	147
152. Sądownictwo	148
B. Władztwa terytorialne	148
153. Rozwój zwierzchnictwa terytorialnego	148
154. Organa centralne	150
155. Związki miast. Hanza	151
IV. Źródła prawa	152
156. Zjawiska najistotniejsze	152
V. Charakterystyka okresu	153
157. Główne cechy wyróżniające	153
Rozdział XI. Anglia w okresie monarchii wczesnofeudalnej i monarchii stanowej (XI–XV w.)	154
I. Rys historyczny	154
158. Anglia w starożytności	154
159. Państwo anglosaskie i jego podbój przez Normandów w r. 1066	154
160. Antagonizm angielsko-francuski	156
161. Rzut oka na ewolucję ustrojową Anglii	157
II. Stosunki gospodarcze i społeczne	158
162. Ogólne warunki gospodarcze	158

163. Ustrój lenny angielski i jego specyficzne cechy	158
164. Feudałowie	160
165. Ludność wiejska	161
166. Miasta i mieszczenie	162
III. Ustrój państwa	163
167. Władza królewska	163
168. Państwo a Kościół	164
169. Następstwo tronu	165
170. Urzędy nadworne	165
171. Rada Królewska	166
172. Wielka Karta Wolności z 1215 r.	166
173. Początki Parlamentu	168
174. Skład Parlamentu	169
175. Uprawnienia Parlamentu	170
176. Charakterystyczne cechy średniowiecznego parlamentaryzmu angielskiego	171
177. Zarząd lokalny	172
178. Początki samorządu lokalnego	173
179. Sądownictwo	174
180. Sądy przysięgłych	175
IV. Źródła prawa	176
181. Powstanie systemu <i>common law</i> i systemu <i>equity</i>	176
182. Źródła poznania prawa	178
V. Charakterystyka okresu	179
183. Główne cechy wyróżniające	179
Rozdział XII. Państwo kijowskie w okresie monarchii wczesnofeudalnej (X–XI w.)	181
I. Rys historyczny	181
184. Powstanie państwa ruskiego	181
185. Problem wpływów normańskich na powstanie państwa	182
186. Rozwój państwa kijowskiego	183
II. Stosunki gospodarcze i społeczne	184
187. Ogólne warunki gospodarcze	184
188. Ugruntowanie się stosunków feudalnych	184
189. Struktura społeczna	184
III. Ustrój państwa	185
190. Władza wielkksiążęca	185
191. Następstwo tronu i podziały państwa	186
192. Zarząd państwa	187
IV. Źródła prawa	188
193. Układy rusko-bizantyńskie z X w.	188
194. Ruska Prawda	188
V. Charakterystyka okresu	189
195. Główne cechy wyróżniające	189
Rozdział XIII. Ruś w okresie rozdrobnienia feudalnego (XII–XV w.)	191
I. Rys historyczny	191
196. Rozdrobnienie i przebieg zjednoczenia ziem ruskich	191
II. Stosunki gospodarcze i społeczne	192
197. Ogólny rozwój gospodarczy	192
198. Feudałowie	193
199. Ludność wiejska	194
200. Miasta i mieszczenie	195

III. Ustrój państwa	195
201. Rola wielkich książąt moskiewskich w zjednoczeniu państwa	195
202. Zarząd Wielkiego Księstwa Moskiewskiego	196
203. Ustrój republik Nowogrodu i Pskowa	196
IV. Charakterystyka okresu	198
204. Główne cechy wyróżniające	198
Rozdział XIV. Rosja w okresie monarchii stanowej (XVI w. do poł. XVII w.)	199
I. Rys historyczny	199
205. Rosja za ostatnich Rurykowiczów	199
206. Kryzys monarchii w początkach XVII w.	200
II. Stosunki gospodarcze i społeczne	200
207. Ogólny rozwój gospodarczy	200
208. Bojarowie	201
209. Ludność wiejska	202
210. Miasta i mieszczaństwo	202
III. Ustrój państwa	203
211. Władza carska	203
212. Duma Bojarska	203
213. Sobór Ziemski	204
214. Prikazy	204
215. Zarząd lokalny. Samorząd gubny i ziemski	205
IV. Źródła prawa	205
216. Najważniejsze zbiory prawa	205
V. Charakterystyka okresu	206
217. Główne cechy wyróżniające	206
Rozdział XV. Charakterystyka państwa feudalnego w dobie poprzedzającej pojawienie się monarchii absolutnej	208
218. Wprowadzenie	208
A. Monarchia wczesnofeudalna	209
219. Ogólne ujęcie syntetyczne	209
B. Rozdrobnienie feudalne	211
220. Ogólne ujęcie syntetyczne	211
C. Monarchia stanowa	214
221. Ogólne ujęcie syntetyczne	214
D. Pojawienie się monarchii absolutnej	218
222. Ustalenia wstępne	218
Rozdział XVI. Francja w okresie monarchii absolutnej (XVI–XVIII w.)	219
I. Rys historyczny	219
223. Monarchia absolutna i jej kryzys w XVI	219
224. Kryzys monarchii w XVII w. i rządy Ludwika XIV	220
225. Zmierzch i kryzys monarchii w XVIII w.	220
226. Ramy terytorialne	221
II. Stosunki gospodarcze i społeczne	222
A. Stosunki gospodarcze	222
227. Akumulacja kapitałów	222
228. Merkantylizm i polityka merkantylna	223
229. Fizjokratyzm	224
B. Stosunki społeczne	225
230. Charakter podziałów społecznych	225

231. Duchowieństwo	225
232. Szlachta	226
233. Mieszczanstwo	227
234. Ludność wiejska	228
III. Ustrój państwa	230
A. Król i władza królewska	230
235. Zakres władzy królewskiej	230
236. Uzasadnienie władzy absolutnej	232
237. Prawa fundamentalne monarchii	234
238. Prawa i aspiracje polityczne Parlamentów	234
B. Organa centralne	236
239. Urzędy ministerialne	236
240. Rady Królewskie	238
241. Stany Generalne	239
C. Zarząd lokalny	240
242. Cechy podstawowe	240
D. Skarbowość	241
243. Charakterystyka ogólna	241
E. Sądownictwo	242
244. Wprowadzenie	242
245. Sądownictwo królewskie delegowane	242
246. Sądownictwo królewskie zastrzeżone	243
F. Stosunek państwa do wyznań	244
247. Państwo a Kościół katolicki	244
248. Położenie prawne protestantów	246
249. Położenie prawne Żydów	247
IV. Źródła prawa	248
250. Rozwój prawa zwyczajowego i wpływ prawa rzymskiego	248
251. Ustawodawstwo królewskie	249
V. Charakterystyka okresu	250
252. Główne cechy wyróżniające	250
Rozdział XVII. Niemcy w wiekach XVI–XVIII	251
I. Rys historyczny	251
253. Geografia polityczna Niemiec	251
254. Wzrost władzy książąt terytorialnych	253
II. Stosunki gospodarcze i społeczne	254
255. Stosunki gospodarcze	254
256. Szlachta	255
257. Duchowieństwo	256
258. Mieszczanstwo	257
259. Ludność wiejska	257
III. Ustrój państwa	258
A. Rzesza	258
260. Charakter prawny Rzeszy	258
261. Władza cesarska	259
262. Organa Rzeszy	260
263. Sejm Rzeszy	260
264. Sąd Kameralny Rzeszy	261
265. Stosunek państwa do wyznań	262
B. Terytoria Rzeszy	264
266. Charakter prawny i ustrój terytoriów Rzeszy	264

C. Monarchia brandenbursko-pruska	265
267. Rozwój terytorialny monarchii i powstanie królestwa Prus	265
268. Organa centralne	266
269. Organa lokalne	267
270. Absolutyzm oświecony	267
D. Monarchia Habsburgów	269
271. Powstanie monarchii Habsburgów	269
272. Organa centralne	269
273. Organa lokalne	270
274. Charakterystyka monarchii habsburskiej	270
IV. Źródła prawa	271
275. Problem recepcji prawa rzymskiego	271
276. Przyczyny ekspansji prawa rzymskiego w średniowieczu	271
277. Sposób przeprowadzenia recepcji	272
278. Rozmiary recepcji prawa rzymskiego w Niemczech	273
279. Ekspansja prawa rzymskiego w Europie	274
280. Carolina	275
281. Kodyfikacje XVIII w.	276
282. Kodyfikacje prawa cywilnego	277
283. Kodyfikacje prawa karnego	278
V. Charakterystyka formy państwa	278
284. Główne cechy wyróżniające	278
Rozdział XVIII. Anglia w okresie monarchii absolutnej (od XVI w. do połowy XVII w.)	280
I. Rys historyczny	280
285. Wprowadzenie	280
II. Stosunki gospodarcze i społeczne	281
286. Początki kapitalizmu	281
287. Rozwój kapitalizmu w rolnictwie	281
288. Rozwój kapitalizmu w przemyśle	282
289. Rozwój kapitalizmu w handlu	283
290. Rozwój stosunków społecznych	284
III. Ustrój państwa	284
291. Władza królewska i Parlament	284
292. Organa centralne	285
293. Stosunek do wyznań	286
IV. Charakterystyka okresu	286
294. Główne cechy wyróżniające	286
Rozdział XIX. Rosja w okresie monarchii absolutnej (od połowy XVII w. do XVIII w.)	288
I. Rys historyczny	288
295. Wprowadzenie	288
II. Stosunki gospodarcze i społeczne	289
296. Reformy gospodarcze Piotra I	289
297. Szlachta	290
298. Mieszczaństwo	291
299. Ludność wiejska	291
III. Ustrój państwa	292
300. Władza cesarska	292
301. Organa centralne	292

302. Zarząd lokalny	293
303. Wojskowość	294
IV. Źródła prawa	294
304. Zjawiska najistotniejsze	294
V. Charakterystyka okresu	295
305. Główne cechy wyróżniające	295
Rozdział XX. Charakterystyka feudalnej monarchii absolutnej	296
306. Ogólne ujęcie syntetyczne	296
307. Prawdliwości rozwoju państwa w epoce feudalizmu	299

Część III

PAŃSTWO W EPOCE KAPITALIZMU

308. Plan wykładu	303
Rozdział XXI. Anglia w XVII i XVIII w. (do r. 1832)	304
I. Rys historyczny	304
309. Podział na okresy	304
310. Rozwój stosunków gospodarczych i społecznych	304
311. Rozwój terytorialny. Kolonie	306
II. Przemiany ustrojowe w XVII w.	307
A. Okres panowania Stuartów (1603–1648)	307
312. Opozycja Parlamentu. Petycja prawa	307
313. Długi Parlament. Ustawy z 1641 r.	308
B. Okres Republiki (1648–1660)	309
314. Ścieranie się sił i programów politycznych	309
315. Ustrój Republiki w latach 1649–1653	310
316. Ustrój Republiki w latach 1653–1660	311
C. Okres restauracji Stuartów (1660–1688)	312
317. Rządy Karola II. <i>Habeas Corpus Act</i>	312
318. Rządy Jakuba II. Druga „chwalebna” rewolucja.	313
III. Powstanie rządów parlamentarnych i gabinetowych (1689–1832)	313
A. Ustrój Anglii na przełomie XVII i XVIII w.	313
319. Rządy dynastii orańskiej i hanowerskiej	313
320. Bill o prawach z r. 1689	314
321. Ustawa sukcesyjna z 1701 r.	315
322. Charakterystyka przemian ustrojowych	315
B. Powstanie rządów parlamentarnych	316
323. Odpowiedzialność prawna a odpowiedzialność polityczna ministrów	316
324. Powstanie gabinetu. Zasada nieodpowiedzialności króla	317
325. Odpowiedzialność solidarna, czyli gabinetowa, ministrów	318
326. Mechanizm rządów parlamentarnych	318
IV. Konstytucja angielska	319
327. Konstytucja w znaczeniu formalnym i materialnym	319
328. Materialny charakter konstytucji angielskiej	320
329. Wpływ wzoru konstytucji angielskiej na inne kraje	321
330. Potrzeba reformy ustrojowej w XIX w.	323
Rozdział XXII. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki i ich konstytucja z r. 1787	324

I. Kolonie angielskie w Ameryce Północnej i walka ich o niepodległość	324
331. Powstanie kolonii angielskich w Ameryce	324
332. Ustrój kolonii i ich stosunek do metropolii	324
333. Przebieg wojny o niepodległość (1775–1783)	325
II. Stany Zjednoczone jako konfederacja	325
334. I i II Kongres Kontynentalny i <i>Deklaracja niepodległości</i>	325
335. Przyjęcie <i>Artykułów Konfederacji</i>	326
336. Konstytucje stanowe i uchwalenie konstytucji federalnej	327
III. Konstytucja federalna z 1787 r.	327
337. Konstytucja z 1787 r. – pierwszą konstytucją pisaną	327
338. Charakter konstytucji jako konstytucji federalnej	328
339. Realizacja zasady trójpodziału władzy	329
340. Gwarancje praw obywatelskich	330
341. Perspektywy rozwoju konstytucji amerykańskiej w XIX i XX w.	331
342. Wpływ konstytucji Stanów Zjednoczonych na rozwój konstytucjonalizmu światowego	331
Rozdział XXIII. Francja w dobie rewolucji i dyktatury napoleońskiej (1789–1814)	332
I. Ogólne wprowadzenie	332
343. Przyczyny rewolucji francuskiej	332
344. Kryzys monarchii absolutnej w latach 1770–1789	333
345. Podział na okresy	334
II. Okres monarchii ograniczonej (1789–1792)	335
A. I. Konstytuanta	335
346. Zwołanie Stanów Generalnych w 1789 r.	335
347. Powstanie I Konstytuanty i jej prace	335
348. <i>Deklaracja praw człowieka i obywatela</i>	336
349. Uchwały w sprawie likwidacji feudalizmu	339
350. Reformy zarządu terytorialnego	340
351. Reformy sądownictwa	341
352. Unormowanie stosunków wyznaniowych	342
B. Zasady konstytucji z r. 1791	344
353. Ogólne zasady konstytucji	344
354. Wprowadzenie konstytucji w życie	345
355. Ogólna ocena działalności Konstytuanty	345
III. Okres rządów Konwentu (1792–1793)	346
356. Zebranie się Konwentu i proklamowanie republiki	346
357. Walka żyrondistów z jakobinami	347
IV. Okres dyktatury jakobińskiej (1793–1794)	347
358. Konstytucja jakobińska z r. 1793	347
359. Dyktatura jakobińska	348
V. Okres Dyrektoriatu (1794/1795–1799)	349
360. Konstytucja dyrektorialna z r. 1795	349
361. Rządy Dyrektoriatu	351
VI. Okres dyktatury napoleońskiej (1799–1814)	351
A. Ustrój państwa – organa centralne	351
362. Konsulat i cesarstwo	351
363. Konstytucja konsularna z r. 1799	352
364. Praktyka konstytucyjna i zmiany konstytucji	354
365. Cesarstwo Francuskie	355
B. Reformy wewnętrzne	355
366. Reformy zarządu terytorialnego	355

367. Reorganizacja sądownictwa	357
368. Unormowanie stosunków między państwem a Kościołem	357
C. Kodyfikacje napoleońskie	358
369. Wpływ teorii prawa natury na rozwój prawa i kodyfikacji	358
370. Kodeks cywilny	359
371. Inne kodeksy	360
372. Rozwój prawa sądowego w wiekach XIX i XX	361
373. Światowe znaczenie kodyfikacji napoleońskiej	361
Rozdział XXIV. Perspektywy rozwoju państwa po Kongresie Wiedeńskim	363
374. Reakcja feudalna po upadku Napoleona	363
I. Znaczenie doświadczeń z przełomu XVIII i XIX w. dla rozwoju nowoczesnego konstytucjonalizmu	364
375. Podstawowe założenia programowe konstytucjonalizmu	364
376. Problem udziału obywateli w prawach politycznych	365
377. Władza ustawodawcza	366
378. Władza wykonawcza	366
379. Stosunek władzy ustawodawczej do wykonawczej	367
380. Władza sądowa i sądownictwo	368
381. Zarząd terytorialny	369
382. Problem kodyfikacji prawa	369
II. Główne linie rozwoju historycznego w XIX i XX w.	370
383. Rozwój gospodarczy	370
384. Rozwój społeczny	371
385. Rozwój polityczny	372
386. Rozwój instytucji państwowych i prawnych	372
Rozdział XXV. Francja w XIX i XX w. (od r. 1814)	374
387. Podział na okresy	374
I. Okres restauracji Burbonów (1814–1830)	374
388. Powrót Burbonów na tron francuski	374
389. <i>Karta konstytucyjna</i> z 1814 r.	375
390. Znaczenie konstytucji z 1814 r. dla dziejów konstytucjonalizmu światowego	376
391. Praktyka konstytucyjna i upadek Burbonów	377
II. Okres Monarchii Lipcowej (1830–1848)	377
392. Konstytucja z 1830 r. i ustrój Monarchii Lipcowej	377
393. Kryzys i upadek Monarchii Lipcowej	378
III. Okres II Republiki (1848–1852)	379
394. Rewolucja społeczna 1848 r.	379
395. Konstytucja z 1848 r.	380
396. Praktyka konstytucyjna II Republiki i jej upadek	381
IV. Okres II Cesarstwa (1852–1870)	382
397. Konstytucja II Cesarstwa	382
398. Praktyka konstytucyjna II Cesarstwa	382
399. Stosunki wewnętrzne za II Cesarstwa i jego upadek	383
V. Początki III Republiki i Komuna Paryska	384
400. Francja w czasie wojny 1870 r.	384
401. Komuna Paryska	385
402. Spór o republikę	386
VI. Okres III Republiki (1870/1875–1940)	388
A. Konstytucja z 1875 r.	388

403. Ustawy konstytucyjne	388
404. Główne zasady konstytucji	389
B. Praktyka konstytucyjna III Republiki	391
405. Wzrost władzy ustawodawczej	391
406. Próby wzmocnienia władzy wykonawczej	392
407. Znaczenie ustroju III Republiki dla dziejów parlamentaryzmu światowego	393
C. Administracja	393
408. Rozwój administracji – Rada Stanu	393
409. Państwo a Kościół	395
410. Rozwój prawa administracyjnego	395
VII. Okres II wojny światowej (1940–1946)	396
411. Powstanie dwóch rządów tymczasowych	396
412. Rząd w Vichy	397
413. Od Komitetu Wolnej Francji do Rządu Tymczasowego	398
VIII. Okres IV i V Republiki	399
414. Narodziny IV Republiki	399
415. IV Republika i jej upadek	399
416. V Republika	400
Rozdział XXVI. Niemcy w XIX i XX w.	402
417. Rys historyczny i plan wykładu	402
418. Podział na okresy	403
I. Związek Reński (1806–1813)	403
419. Upadek I Rzeszy i powstanie Związku Reńskiego	403
420. Ustrój Niemiec w okresie Związku Reńskiego	403
II. Związek Niemiecki (1815–1866)	405
421. Powstanie i ustrój Związku Niemieckiego	405
422. Ustrój państw skonfederowanych	405
423. Walka Prus i Austrii o hegemonię w Niemczech	406
424. Sejm frankfurcki 1848 r. i upadek Związku Niemieckiego w r. 1866	406
III. Związek Północno-Niemiecki (1867–1871)	407
425. Przejście od konfederacji do federacji	407
IV. II Rzesza Niemiecka (1871–1918)	408
426. Powstanie II Rzeszy	408
427. Stosunki gospodarcze i społeczne w Niemczech na przełomie XIX i XX w.	409
428. Konstytucja z r. 1871	410
429. Praktyka konstytucyjna II Rzeszy	411
430. Rozwój ustawodawstwa II Rzeszy	411
431. Rozwój władzy wykonawczej	412
432. Rola Prus w II Rzeszy	412
433. Kodyfikacje – od partykularyzmu do prawa ogólnoniemieckiego	413
434. Od teorii prawa natury do pozytywizmu prawniczego. Kodeks cywilny – BGB	414
V. Republika Weimarska (1919–1833/1945) i III Rzesza Niemiecka (1933–1945)	416
435. Powstanie Republiki Weimarskiej	416
436. Konstytucja weimarska z 1919 r.	417
437. Praktyka konstytucyjna w latach 1919–1933	418
438. III Rzesza hitlerowska (1933–1945)	419
439. Losy państwowe Niemiec po II wojnie światowej	419
Rozdział XXVII. Prusy w XIX i XX w.	421
I. Prusy w pierwszej połowie XIX w.	421

440. Kontynuacja monarchii absolutnej	421
441. Reformy Steina i Hardenberga	422
442. Reformy wiejskie	423
443. Reformy zarządu terytorialnego	423
II. Konstytucyjna monarchia pruska (1850–1918)	424
444. Konstytucja z 1850 r.	424
445. Administracja terytorialna i samorząd	426
446. Kodyfikacje pruskie	427
Rozdział XXVIII. Austria w XIX i XX w.	429
I. Cesarstwo Austriackie (1804–1867)	429
447. Rys historyczny	429
448. Kryzys monarchii w 1848 r.	429
449. Kryzys monarchii w latach sześćdziesiątych XIX w.	430
II. Monarchia Austro-Węgierska (1867–1918)	432
450. Unia realna Austrii z Węgrami	432
451. Zasady konstytucji austriackiej	432
452. Zarząd terytorialny. Autonomia i samorząd	434
453. Kodyfikacje austriackie	435
454. Losy państwowe Austrii po I wojnie światowej	436
Rozdział XXIX. Wielka Brytania w XIX i XX w.	437
I. Rys historyczny	437
455. Wprowadzenie	437
456. Problem irlandzki	438
457. Kolonie i dominia	438
458. Brytyjska Wspólnota Narodów	439
II. Stosunki gospodarcze i społeczne	440
459. Rozwój kapitalizmu	440
III. Ustrój państwa	442
460. Król	442
461. Parlament. Izba Gmin	443
462. Parlament. Izba Lordów	444
463. Rząd. Gabinet	446
464. Rozwój rządów parlamentarnych	448
465. Sądownictwo	449
466. Zarząd terytorialny. Samorząd	450
IV. Rozwój angielskiego systemu prawnego	451
467. Charakterystyka angielskiego systemu prawnego	451
468. <i>Common law</i> a ustawodawstwo i kodyfikacja prawa	453
Rozdział XXX. Stany Zjednoczone Ameryki w XIX i XX w.	456
I. Rys historyczny	456
469. Stosunki gospodarcze i społeczne	456
470. System dwupartyjny	457
471. Rozwój praktyki konstytucyjnej	458
II. Rozwój ustroju federacji	459
472. Władza ustawodawcza. Izba Reprezentantów	459
473. Władza ustawodawcza. Senat.	460
474. Władza wykonawcza. Prezydent	460
475. Organy wykonawcze. Sekretarze stanu	461
476. Stosunek między władzą ustawodawczą a wykonawczą	462

477. Sądownictwo	464
III. Ustrój poszczególnych stanów	466
478. Ogólne ujęcie syntetyczne	466
IV. Rozwój amerykańskiego systemu prawnego	468
479. System <i>common law</i> amerykański a angielski	468
Rozdział XXXI. Rosja w XIX i XX w. – do rewolucji październikowej	471
480. Podział na okresy	471
I. Okres lat 1801–1905	472
A. Rozwój gospodarczy i społeczny	472
481. Rozwój kapitalizmu	472
482. Ustrój społeczny	473
483. Reformy wiejskie	474
484. Reformy społeczne i polityczne	475
B. Ustrój państwa	476
485. Cesarz i organa centralne	476
486. Zarząd terytorialny	478
487. Sądownictwo	479
488. Wojskowość	481
C. Kodyfikacje	481
489. <i>Swod Zakonow</i> i późniejsze kodyfikacje	481
D. Problem autonomii w krajach przyłączonych do imperium	483
490. Położenie Królestwa Polskiego i Finlandii w cesarstwie	483
491. Charakterystyka ustroju Rosji w wieku XIX	485
II. Okres lat 1905–1917	486
A. Okres od rewolucji 1905 r. do rewolucji lutowej 1917 r.	486
492. Duma bułyginowska. Manifest październikowy	486
493. Ścieranie się stronnictw politycznych	487
494. Konstytucja z 1906 r.	487
495. I i II Duma	488
496. Reakcja stołypinowska. III Duma	489
497. IV Duma i wybuch I wojny światowej	489
B. Od rewolucji lutowej do rewolucji październikowej	490
498. Rewolucja lutowa	490
499. Rząd Tymczasowy	490
500. Rady Delegatów Robotniczych, Chłopskich i Żołnierskich	491
Rozdział XXXII. Charakterystyka rozwoju państwa epoki kapitalizmu	492
I. Podstawy społeczne	492
501. Układ sił społecznych	492
II. Podstawy prawne. Konstytucjonalizm	493
502. Główne elementy zagadnienia	493
III. Główne założenia programowe demokracji palamentarnej	496
503. Teoria suwerenności ludu	496
504. Konstytucyjne gwarancje praw obywatelskich	496
505. Teoria podziału władzy	497
IV. Zasady prawa wyborczego	498
506. Różne systemy wyborcze	498
507. Zasada powszechności wyborów	499
508. Zasada równości wyborów	500
509. Zasada tajności, bezpośredniości i proporcjonalności wyborów	501
V. Władza ustawodawcza	502

510. Jednoizbowość a dwuizbowość	502
VI. Władza wykonawcza. Głowa państwa	504
511. Monarchia a republika	504
VII. Władza wykonawcza. Organa centralne	506
512. Ministrowie i ministerstwa	506
513. Rząd. Gabinet ministrów	507
VIII. Stosunek między władzą wykonawczą a ustawodawczą	508
514. Różne typy odpowiedzialności organów wykonawczych	508
515. System rządów parlamentarnych i rola partii politycznych	509
516. Wpływ władzy wykonawczej na władzę ustawodawczą	511
IX. Administracja terytorialna i samorząd	513
517. Założenia organizacji zarządu terytorialnego	513
518. Samorząd w Anglii i na kontynencie	513
519. Samorząd a autonomia	515
X. Władza sądowa. Sądownictwo	516
520. Niezawisłość sądownictwa	516
521. Sądownictwo powszechne	517
522. Sądownictwo administracyjne	518
XI. Problemy suwerenności państwowej	519
523. Suwerenność państwa a problem narodowy	519
524. Państwa złożone	520
525. Federalizm a decentralizacja	521
526. Tendencje federalistyczne w organizacji współżycia międzynarodowego	522
527. Stosunki między państwem suwerennym a Kościołem	522
XII. Ewolucja prawa	524
528. Rozwój prawa publicznego – wewnętrznego i międzynarodowego	524
529. Powstanie i rozwój prawa administracyjnego	525
530. Kodyfikacje. Rozwój ustawodawstwa i nowych gałęzi prawa	526
531. Od szkoły prawa natury do pozytywizmu prawniczego	528
532. Pojęcie praworządności. Państwo prawne	528
533. Wielkie rodziny prawa	529
XIII. Problemy ogólne ewolucji państwa w epoce kapitalizmu	530
534. Kryterium ewolucji od monarchii do republiki	530
535. Kryterium stopnia realizacji liberalnych postulatów demokracji	531
536. Kryzys liberalnych podstaw państwa u schyłku XIX w.	532
537. Faszyzm	534
538. Nurt przemian w kierunku nowej koncepcji „państwa dobrobytu”	535
539. Rozwój systemu ustrojowego kapitalizmu w krajach trzeciego świata	536
Nota bibliograficzna	538